

Ebelik Öğrencilerine Verilen Eğitimin Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum ve Şiddet Belirtilerini Tanıma Düzeyleri Üzerine Etkisi*

The Effect of Education Given to Midwifery Students on Their Occupational Role in Violence and Recognizing Symptoms of Violence Levels

Şükran Ertekin Pınarⁱ, Sevede Özdemirⁱⁱ

ⁱDoç Dr, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, <https://orcid.org/0000-0002-5431-8159>

ⁱⁱEbe, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, <https://orcid.org/0000-0001-5168-9192>

ÖZ

Amaç: Araştırma ebelik öğrencilerine verilen eğitimin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutum ve şiddet belirtilerini tanıma düzeyleri üzerine etkisini belirlemek amacı ile yapılmıştır.

Yöntem: Yarı-deneysel araştırmanın örneklemini bir üniversitenin ebelik bölümünde öğrenim görmekte olan 125 (deney grubu=60; kontrol grubu=65) öğrenci oluşturmuştur. Deney grubunda olan öğrencilere şiddet ve belirtilerini tanımaya yönelik eğitim verilmiş, kontrol grubuna herhangi bir eğitim yapılmamıştır. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Hemşire ve Ebelerin Kadına Yönelik Şiddet Belirtilerini Tanımalarına İlişkin Ölçek ile toplanmıştır.

Bulgular: Eğitim sonrası ikinci izlemde deney ve kontrol grubu arasında Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken ($p=0.407$), Hemşire ve Ebelerin Kadına Yönelik Şiddet Belirtilerini Tanımalarına İlişkin Ölçeğin fiziksel ($p=0.004$), duygusal ($p=0.001$) ve toplam ($p=0.001$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Eğitim sonrası deney grubuna alınan öğrencilerin fiziksel, duygusal ve toplamda Hemşire ve Ebelerin Kadına Yönelik Şiddet Belirtilerini Tanımalarına İlişkin Ölçek puanları kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sonuç: Eğitim, öğrencilerin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerinde değişiklik oluşturmazken, şiddet belirtilerini tanımalarına yönelik bilgi düzeylerinin artışı yönünde olumlu etkisi olmuştur. Öğrencilere şiddet ve belirtilerini tanımaya yönelik eğitim, danışmanlık, kurs gibi etkinliklerin sağlanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Ebelik, Öğrenci, Şiddet, Tutum

ABSTRACT

Objective: This study was carried out to determine the effect of the education given to midwifery students on their occupational roles in violence and recognizing signs of violence levels.

Methods: The sample of this semi-experimental research consisted of 125 students studying at midwifery department of a university (experimental group= 60; control group= 65). Students in the experimental group were given education to recognize violence and its signs, while no education was given to the control group. Data were collected using Personal Information Form, the Attitudes Scale Regarding Occupational Role in Violence and the Scale for Recognizing the Signs of Violence Against Women by Nurses and Midwives.

Results: While there was no statistically significant difference between the groups in terms of the Attitudes Scale Regarding Occupational Role in Violence mean scores after the education in the second follo-up ($p=0.407$), there was a significant difference between the physical ($p=0.004$), emotional ($p=0.001$) and total ($p=0.001$) mean scores of Recognizing the Signs of Violence Against Women by Nurses and Midwives ($p=0.001$). Students' physical, emotional and total scale scores of Recognizing the Signs of Violence Against Women by Nurses and Midwives in the experimental group were significantly higher than the control group after the education.

Conclusion: While the education did not have an impact on students' attitudes towards their occupational roles in violence, they had a positive effect on the increase of their knowledge level towards recognizing signs of violence. It is recommended to provide students with activities such as education, counseling and courses to recognize the violence and its symptoms.

Key words: Education, Midwifery, Students, Violence, Attitude

*Lokman Hekim Dergisi, 2021; 11 (2): 300-309

DOI: 10.31020/mutfd.848424

e-ISSN: 1309-8004, ISSN 1309-761X

Geliş Tarihi – Received: 28 Aralık 2020; Kabul Tarihi - Accepted: 21 Şubat 2021

İletişim - Correspondence Author: Şükran Ertekin Pınar <sepinar09@gmail.com>

Etik Onay: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (Tarih: 09.10.2019; Karar no: 2019-10/20)

Giriş

Şiddet, ekonomik, sosyal, eğitim ve sağlık alanlarında toplumu etkileyen, tüm dünyada, her yaşta ve her kültürde yaşanabilen, yüksek düzeyde morbidite, mortalite ve sağlık bakım maliyetlerine neden olan önemli bir halk sağlığı sorunudur.¹⁻⁴ Şiddet bireyi fiziksel, cinsel veya zihinsel olarak zarar verme, özgürlüğünden yoksun bırakma veya zorlama şeklinde tanımlanmaktadır.⁵ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda, %36 fiziksel, %12 cinsel, %44 duygusal ve %24 oranında ekonomik şiddete maruz kalındığı belirtilmiştir.⁶

Şiddete yönelik bireyin sahip olduğu tutum, şiddetin yaygınlaşması ve sürmesi konusunda etkilidir.⁷ Sağlık profesyonellerinin şiddeti yönetebilme, belirtileri tanıyabilme ve bireylerin gereksinimlerini fark edebilmesi konusundaki yeterlilikleri bilgi düzeylerinden, ön yargılarından, tutum ve inançlarından etkilenmektedir.^{3,8,9} Böylece şiddet ile ilgili inançlar ve şiddete yönelik bakış açısı sağlık profesyonellerinin sağladığı bakımı etkileyebilmekte,^{3,10} birçok vakayı gözden kaçırmaya neden olabilmekte¹¹ ve şiddet sonrası kadınları daha savunmasız hale getirebilmektedir.⁸ Sağlık profesyonelleri yetersiz bilgi ve beceri eksikliği, belirtileri tanımada özgüven eksikliği, tutum ve inançları nedeniyle kadını bütüncül olarak ele alamamakta, şiddeti ve belirtilerini tanımada, gereksinimlerini belirleme ve gerekli uygulamaları yapmada zorlanabilmektedirler.^{2,3,12} Sağlık profesyonellerinin şiddeti belirlemeye, müdahale etmeye, süreci takip etmeye ve maruz kalan kişiye gerekli desteği vermeye her zaman hazır hissetmedikleri bildirilmektedir.^{3,5,13} Yapılan bir çalışmada öğrencilerin sadece %38’i kadın istismarı konusunda kendi eğitim programları aracılığıyla sınıfta bilgi edindiklerine inanırken, %43’ü de şiddete maruz kalan kadın ile ilgilenmek için pratik becerilere sahip olduklarını belirtmişlerdir.⁹

Sağlık alanında önemli bir yeri olan, geleceğin profesyonelleri olacak ebelik öğrencileri toplumdaki bireylere hizmet veren gruplardan biridir. Özellikle kadın cinsiyetinde olan ebelik öğrencilerinin şiddete maruz kalan kadınları belirleyebilmeleri, yardım edebilmeleri ve destekleyebilmeleri açısından ayrıcalıklı konumda oldukları belirtilmektedir.^{3,8,9} Ebeler şiddet belirtilerinin erken dönemde tespit edilmesi, gebe, fetüs ve kadın sağlığı üzerine olan olumsuz etkilerinin azaltılması, sürekliliğinin önlenmesi ve koruyucu önlemlerin alınması açısından gerekli yardım stratejilerini geliştirmelidirler.^{3,10} Şiddete maruz kalan kadınların gebeliklerinin abortus ile sonuçlanabildiği, bebeklerinin düşük doğum ağırlıklı olarak doğabildiği ve depresyon gibi sağlık sorunlarını daha fazla yaşayabildikleri bildirilmektedir.¹ Bu nedenle de şiddetin olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi için öğrencilerin eğitimleri sırasında şiddet ile ilgili bilgi ve becerileri kazanmaları önemlidir.^{1,3} Ancak sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin lisans müfredat programlarında şiddet ile ilgili dersler sınırlı düzeyde yer almaktadır. Yapılan bazı çalışmalar hemşirelik müfredat programları içinde aile içi şiddete yönelik bazı seçmeli derslerin (Aile İçi Şiddet, haftada iki saat; Şiddet ve Yönetimi, haftada iki saat) ve Tıp fakültesi ikinci sınıf müfredat programında da (Kadına yönelik şiddete müdahalede sağlık çalışanlarının rolleri, haftada iki saat) uygulamalı bir dersin yer aldığını göstermiştir.¹⁴⁻¹⁶ Ayrıca ebelik eğitiminde gebelikte şiddet konusuna ise ebelik müfredatında riskli gebeliklerin yer aldığı “Doğum Bildisi-II” dersinde, “Toplum Ebeliği” ve üreme sağlığına ilişkin zorunlu ve seçmeli derslerde yer verildiği belirtilmiştir.¹⁷

Ebelik ve hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir araştırma aile içi şiddetin önemli olduğunu, doğası ve sonuçları hakkında teorik bilgiye sahip olunduğunu, ancak şiddeti tanıma ve tepki verme konusunda öğrencilerin kendilerine güven duymadıklarını, endişe yaşadıklarını göstermiştir.⁵ Başka bir çalışmada da çalışan ebe ve hemşirelerin %49’u şiddeti belirleyebileceklerine inanmakta, ancak iletişim kurmanın zor olduğunu ve daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduklarını belirtmektedirler.¹⁸ Ebelik öğrencilerine şiddete ilişkin tutum ve şiddet belirtilerini tanıma konusunda verilecek eğitim kadınların gebelik, postpartum gibi gelişim dönemlerinde ve yaşamlarının her aşamasında sağlıklarını olumsuz etkileyebilecek durumların

azaltılmasında ve erken dönemde müdahale edilmesinde yararlı olabilir. Bu bağlamda araştırma, ebelik öğrencilerine verilen eğitimin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutum ve şiddet belirtilerini tanıma düzeyleri üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1 (H₀): Öğrencilere verilen eğitimin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerine etkisi yoktur.

Hipotez 1 (H₁): Öğrencilere verilen eğitimin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerine etkisi vardır.

Hipotez 2 (H₀): Öğrencilere verilen eğitimin kadına yönelik şiddet belirtilerini tanımlarına ilişkin bilgileri üzerine etkisi yoktur.

Hipotez 2 (H₂): Öğrencilere verilen eğitimin kadına yönelik şiddet belirtilerini tanımlarına ilişkin bilgileri üzerine etkisi vardır.

Gereç ve Yöntem

Evren ve Örneklem

Ön test-son test yarı-deneyssel tipteki araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü'nde öğrenim gören birinci ve ikinci sınıf öğrenciler oluşturmuştur. Eğitim müfredatında "Ruh Sağlığı" ders içeriğinde toplamda bir saati kapsayacak şekilde şiddet ile ilgili içerik yer almaktadır. Bunun dışında ebelik bölümünün müfredatında şiddet ile ilgili başka bir ders bulunmamaktadır. Birinci ve ikinci sınıfta toplam 180 öğrenci bulunmaktadır. Birinci ve ikinci sınıf öğrenciler güz yarıyılında eğitim müfredatlarında henüz şiddet ile ilgili bir eğitim almadıkları için evreni oluşturmuşlardır. Örneklem alınacak öğrenciler basit rastgele örneklem yöntemi ile randomizasyon ile iki gruba ayrılmış (deney grubu=90; kontrol=90) ve katılımda gönüllülük gösteren öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Birinci oturumda deney grubuna ve kontrol grubuna 66 öğrenci dahil edilmiş, ancak deney grubundan altı, kontrol grubundan bir öğrenci ikinci ve üçüncü oturuma katılmadığı için araştırma toplam 125 öğrenci (deney grubu=60; kontrol grubu=65) ile tamamlanmıştır. Araştırmanın uygulaması 1 Kasım 2019-30 Kasım 2019 tarihleri arasında üç oturumda gerçekleşmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Hemşire ve Ebelerin Kadına Yönelik Şiddet Belirtilerini Tanımlarına İlişkin Ölçek ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Formda öğrencilerin yaş, cinsiyet, yaşanan yer, anne-baba eğitimi, aile tipi, aylık gelirini ve akademik başarısını algılama durumu gibi sosyo-demografik özellikler ve şiddete yönelik özellikleri içeren toplam 19 soru bulunmaktadır.

Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği (ŞMRİTÖ): Ölçek, 2000 yılında Gömbül tarafından geliştirilmiştir.⁷ Ölçek 15 sorudan oluşmaktadır. Likert tipi ölçek; kesinlikle katılıyorum "5", katılıyorum "4", kararsızım "3", katılmıyorum "2" ve kesinlikle katılmıyorum "1" şeklinde puanlanmıştır. Toplamda alınabilecek tutum puanı 15 ile 75 arasındadır. Tutum puanının yüksek olması, mesleki role ilişkin tutumda geleneksellikte artmayı, düşük olması geleneksellikten uzaklaşmayı ve çağdaş görüşü ifade etmektedir. Ölçek ile ilgili yazar ile iletişime geçilmiş, ebelik öğrencileri üzerinde de kullanılabileceği konusunda izin alınmıştır. Gömbül'ün (2000) çalışması sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.72, çalışmamızda ise birinci izlemde 0.67 olarak saptanmıştır.

Hemşire ve Ebelerin Kadına Yönelik Şiddet Belirtilerini Tanımlarına İlişkin Ölçek (HEKYŞBTÖ): Ölçek, Baysan Arabacı ve Karadağlı tarafından 2006 yılında geliştirilmiştir.¹⁹ Ölçek "doğru (1 puan)" ve "yanlış (0 puan)" şeklinde yanıtlanan 31 maddeden oluşmaktadır. Puanlamada en düşük toplam puan 0, en yüksek puan ise 31'dir. Puanların yüksek olması bilgi düzeyinin yeterli olduğunu göstermektedir. Ölçek fiziksel (13

madde) ve duygusal (18 madde) olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha değeri 0.75, çalışmamızda ise birinci izlemde 0.82 olarak saptanmıştır.

Deney Grubundan Veri Toplama

Birinci Oturum: Çalışmaya katılmayı kabul eden katılımcılara çalışma konusu ve amacı açıklanmış, aydınlatılmış onamları alınmıştır. Deney grubundaki öğrencilere Kişisel Bilgi Formu, ŞMRİTÖ ve HEKYŞBTÖ araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Öğrencilere araştırmada kullanılan sorular kapalı zarf ile dağıtılmış ve daha sonra toplanmıştır. Formların doldurulması 10 dakika sürmüştür.

İkinci Oturum: Birinci oturumdan bir hafta sonra ikinci oturum gerçekleştirilmiştir. Bu oturumda araştırmacılar tarafından yetişkin eğitim ilkeleri dikkate alınarak, data show, broşür vb. kullanılarak, tartışma, soru cevap, rol play gibi yöntemlerle ve literatür doğrultusunda hazırlanmış eğitim içeriği (şiddetin tanımı, etkileyen faktörler, özellikleri, şiddete maruz kalan ve uygulayan kişilerin özellikleri, şiddet döngüsü, maruz kalan kişilerde görülebilecek belirtiler) öğrenciler için hazırlanmış sınıf ortamında sunulmuş ve yaklaşık olarak 30-45 dakika sürmüştür.

Üçüncü Oturum: İkinci oturumdan bir hafta sonra üçüncü oturum gerçekleşmiş, bu oturumda eğitim içeriği ve eğitim ile ilgili öğrencilerin bilgileri tekrarlanmış, soruları cevaplanmıştır. Daha sonra ŞMRİTÖ ve HEKYŞBTÖ tekrarlanmış, formlar kapalı zarf ile dağıtılarak daha sonra toplanmış ve araştırma sonlandırılmıştır. Bu oturum da yaklaşık olarak 30-45 dakika arasında gerçekleşmiştir.

Kontrol Grubundan Veri Toplama

Bu gruptaki öğrencilere herhangi bir eğitim uygulaması yapılmamış, birinci haftada Kişisel Bilgi Formu, ŞMRİTÖ, HEKYŞBTÖ, üçüncü haftada ise ŞMRİTÖ ve HEKYŞBTÖ doldurulmuştur. Ancak, araştırma sonlandıktan sonra eğitim alma konusunda gönüllü olan öğrencilere konu içerikleri deney grubundaki gibi aynı şekilde sunulmuştur. Öğrencilere araştırmada kullanılacak sorular deney grubundaki gibi kapalı zarf ile dağıtılmış ve daha sonra toplanmıştır. Formların doldurulması 10 dakika sürmüştür.

İstatistiksel Analiz

Veriler, SPSS 23 programında analiz edilmiştir. Verinin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerinin değerlendirilmesinde sayı ve yüzdeler dağılım, bu özelliklerin gruplar arası karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmış, ölçek puanları ortalama, standart sapma, median ve min-max olarak belirtilmiştir. Gruplar arasındaki ölçek puanlarının karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen şiddet ile ilgili özelliklerin ölçek puanları ile karşılaştırılmasında ise Mann-Whitney U testi kullanılmış, $p < 0.05$ anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (tarih: 09/10/2019; karar no: 2019-10/20) ve araştırmanın yapıldığı eğitim kurumundan yazılı izin (tarih: 30/10/2019; sayı no: 36018536-050.05.04-E.416240) alınmıştır. Katılımcılara veri toplama formu üzerinde herhangi bir kimlik bilgisi olmayacağı açıklanmış, ancak son-testte karşılaştırma yapabilmek için formlar üzerine kendilerini ifade eden bir rumuz yazmaları istenmiştir. Formların sadece araştırma kapsamında kullanılacağı, istedikleri zaman araştırmadan vaz geçebileceği belirtilmiş, araştırma Helsinki Deklerasyon Prensipleri'ne göre yapılmıştır.

Bulgular**Sosyo-demografik Özellikler**

Deney grubuna alınan öğrencilerin yaş ortalaması 19.60±0.71 (min:18-max:21), kontrol grubuna alınan öğrencilerin yaş ortalaması 18.78±0.76 (min:18-max:21)'dir. Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların tamamının cinsiyeti kadın ve medeni durumları bekarlıdır.

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin bazı sosyo-demografik özellikleri (eğitim öncesi yaşanan yer, eğitim sırasında yaşanan yer, anne ve baba eğitimi, gelir durumunu algılama, akademik başarısını algılama) birbirine benzerdir ($p>0.05$, **Tablo 1**).

Tablo 1. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri

Özellikler	Deney (n=60)		Kontrol (n=65)		Toplam (n=125)		Test (χ^2/ p)
	n	%	n	%	n	%	
Eğitim öncesi yaşanan yer							
İl	42	70.0	34	52.3	76	60.8	4.198 / 0.123
İlçe	13	21.7	21	32.3	34	27.2	
Köy / kasaba	5	8.3	10	15.4	15	12.0	
Eğitimi sırasında yaşanan yer							
Yurt	47	78.3	58	89.2	105	84.0	2.757 / 0.142
Aile ile	13	21.7	7	10.8	20	16.0	
Anne eğitimi							
İlkokul	34	56.7	41	63.1	75	60.0	0.621 / 0.733
Ortaokul	13	21.7	11	16.9	24	19.2	
Lise	13	21.7	13	20.0	26	20.8	
Baba eğitimi							
İlkokul	18	30.0	27	41.5	45	36.0	4.252 / 0.236
Ortaokul	17	28.3	10	15.4	27	21.6	
Lise	17	28.3	16	24.6	33	26.4	
Üniversite ve ↑	8	13.3	12	18.5	20	16.0	
Aylık gelirini algılama							
Yeterli	18	30.0	21	32.3	39	31.2	3.825 / 0.148
İdare ediyor	29	48.3	38	58.5	67	53.6	
Yetersiz	13	21.7	6	9.2	19	15.2	
Akademik başarısını algılama							
İyi	24	40.0	24	36.9	48	38.4	0.125 / 0.433
Orta	36	60.0	41	63.1	77	61.6	

χ^2 = ki-kare

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin şiddete yönelik özelliklerinin (yaşamı boyunca şiddete tanık olma, derslerde şiddet konusunun ele alınması, şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olma ve konunun mesleki uygulamalar içinde yer almasını isteme) birbirine benzer olduğu saptanmıştır ($p>0.05$, **Tablo 2**).

Tablo 2. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin şiddet ile ilgili özellikleri

	Deney (n=60)		Kontrol (n=65)		Toplam (n=125)		Test (χ^2/ p)
	n	%	n	%	n	%	
Yaşamı boyunca şiddete tanık olma							
Evet	16	26.7	17	26.2	33	26.4	0.004 / 0.554
Hayır	44	73.3	48	73.8	92	73.6	
Derslerde şiddet konusunun ele alınması							
Evet	47	78.3	58	89.2	105	84.0	2.757 / 0.078
Hayır	13	21.7	7	10.8	20	16.0	
Şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünme							
Evet	20	33.3	30	46.2	50	40.0	2.137 / 0.201
Hayır	40	66.7	35	53.8	75	60.0	
Şiddet konusunun mesleki uygulamalar içinde yer almasını isteme							
Evet	59	98.3	64	98.5	123	98.4	0.003 / 0.732
Hayır	1	1.7	1	1.5	2	1.6	

χ^2 = ki-kare

Deney grubundaki öğrencilerin %73.3'ü, kontrol grubundaki öğrencilerin %73.8'i yaşamları boyunca şiddete tanık olmadıklarını, deney grubundan %78.3, kontrol grubundan da %89.2 öğrenci derslerde şiddet konusunun ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Deney grubundaki öğrencilerin %66.7'si, kontrol grubundaki öğrencilerin %53.8'si şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, deney grubundan %98.3 ve kontrol grubundan da %98.5 öğrenci şiddet konusunun mesleki uygulamalar içinde yer almasını istediklerini belirtmişlerdir (**Tablo 2**).

ŞMRİTÖ ve HEKYŞBTÖ Puanları ile İlgili Bulgular

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin HEKYŞBTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması tablo 3'te verilmiştir. Eğitim öncesi deney ve kontrol grubu arasında fiziksel ($p=0.539$), duygusal ($p=0.067$) ve toplam ($p=0.055$) puanda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Eğitim sonrası ikinci izlemde ise deney ve kontrol grubu arasında HEKYŞBTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup, fiziksel ($p=0.004$), duygusal ($p=0.001$) ve toplam ($p=0.001$) boyutta deney grubundaki öğrencilerin şiddet belirtilerini tanıması eğitim sonrası artmıştır (**Tablo 3**).

Tablo 3. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Hemşire ve Ebelerin Kadına Yönelik Şiddet Belirtilerini Tanımalarına İlişkin Ölçek alt boyut ve toplam puan ortalamaları ($n=125$)

HEKYŞBTÖ	Min-Max	Deney (n=60) X±SS	Min-Max	Kontrol (n=65) X±SS	Test (t / p)
Fiziksel belirtiler (0-13)*					
Birinci izlem	1-13**	7.95±3.14	2-13**	7.63±2.63	0.616 / 0.539
İkinci izlem	2-13**	9.90±3.00	0-13**	8.23±3.30	2.950 / 0.004***
Duygusal belirtiler (0-18)*					
Birinci izlem	1-18**	10.71±3.73	3-18**	9.01±2.86	2.871 / 0.067
İkinci izlem	5-18**	12.58±3.44	0-17**	9.50±3.33	5.073 / 0.001***
Toplam (0-31)*					
Birinci izlem	5-31**	18.66±6.22	7-27**	16.64±4.68	1.958 / 0.055
İkinci izlem	9-31**	22.48±5.92	4-28**	17.73±5.98	4.449 / 0.001***

* Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanı gösterir.

** Ölçekten alınan en düşük ve en yüksek puanı gösterir.

*** $p<0.05$; HEKYŞBTÖ: Hemşire ve Ebelerin Kadına Yönelik Şiddet Belirtilerini Tanımalarına İlişkin Ölçek; t: Bağımsız örneklem t testi

Deney ve kontrol grubundaki katılımcıların ŞMRİTÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında eğitim öncesi birinci izlemde ($p=0.063$) ve eğitim sonrası ikinci izlemde ŞMRİTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p=0.407$, **Tablo 4**).

Tablo 4. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalamaları ($n=125$)

ŞMRİTÖ	Min-Max	Deney (n=60) X±SS	Min-Max	Kontrol (n=65) X±SS	Test (t / p)
Toplam (15-75)*					
Birinci izlem	18-43**	25.91±5.18	15-64**	27.98±6.91	1.879 / 0.063
İkinci izlem	15-53**	25.21±7.52	15-38**	26.21±5.86	0.831 / 0.407

* Ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puanı gösterir.

** Ölçekten alınan en düşük ve en yüksek puanı gösterir.

ŞMRİTÖ: Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği; t: Bağımsız örneklem t testi

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yaşamı boyunca şiddete tanık olma durumları, derslerde şiddet konusunun ele alınması ve şiddet konusunun mesleki uygulamalar içinde yer almasını isteme durumları ile birinci ve ikinci izlemdeki ŞMRİTÖ, HEKYŞBTÖ alt boyutlarından fiziksel, duygusal ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). Ayrıca deney

grubundaki öğrencilerin şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünme durumları ile birinci ve ikinci izlemdeki ŞMRİTÖ, HEKYŞBTÖ alt boyutlarından fiziksel, duygusal ve toplam puan ortalamaları arasında da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Kontrol grubundaki öğrencilerin şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünme durumları ile hem birinci ($p=0.003$) hem de ikinci ($p=0.021$) izlemlerde ŞMRİTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup, yeterli bilgisi olmadığını belirten öğrencilerin mesleki rollerine ilişkin tutumlarında geleneksellikte artma olduğu bulunmuştur (**Tablo 5**).

Tablo 5. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olma durumuna göre Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalamaları (n=125)

	Şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünme	
	Deney (n=60) Median (Min-Max)	Kontrol (n=65) Median (Min-Max)
ŞMRİTÖ Toplam		
Birinci izlem		
Evet	24.50 (19-42)	24.00 (15-64)
Hayır	26.00 (18-43)	28.00 (20-40)
Test (MU / p)	359.500 / 0.524	276.000 / 0.003*
İkinci izlem		
Evet	24.00 (16-53)	23.00 (15-34)
Hayır	23.00 (15-48)	28.00 (17-38)
Test (MU / p)	334.500 / 0.303	322.500 / 0.021*

* $p<0.05$; ŞMRİTÖ: Şiddette Mesleki Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği; MU: Mann-Whitney U testi

Tartışma

Kadına yönelik şiddet önemli bir halk sağlığı problemi olmakta ve bireylerin, ailelerin ve toplumun sağlığını önemli düzeyde olumsuz etkileyebilmektedir. Kadına yönelik şiddet bütün dünyada, her yerde, her yaşta ve her kültürde kadının karşı karşıya kaldığı bir insan hakkı ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır.^{1,2,20} Kadına yönelik şiddetle mücadeleyi etkileyen nedenlerden biri de tutumlardır.^{3,20} Toplumsal tutumlar, ebelerin olaylara bakış açısını, mesleki tutumlarını ve rollerini etkileyebilmektedir. Anne ve çocuk sağlığının korunması ve sürdürülmesinde primer rollere sahip sağlık profesyonellerinden ebelerin de öğrencilik yaşantısından itibaren şiddet belirtilerini tanımaları ve kendi tutumlarının farkında olmaları şiddetin önlenmesine yönelik gerekli girişimlerin başlatılabilmesi açısından önemlidir.¹⁷

Yapılan bir araştırma sonucuna göre öğrencilerin, şiddetin özellikleri, yapılması gereken özel müdahalenin neler olduğu, müdahale ilkeleri ve tarama için gerekli sorular hakkında bilgi sahibi olmadıkları, kendi profesyonel rollerini tanımadıkları saptanmıştır.³ Avustralya'da hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddetin nedenleri ve sonuçlarını anlamalarına rağmen, anlayış eksikliği ve yanlış anlamalara yönelik olumsuz tutumlara sahip oldukları bildirilmiştir.¹ Ebelik ve hemşirelik öğrencileri ile yapılan nitel bir çalışma da öğrencilerin aile içi şiddet sorunuyla başa çıkmak için kendilerini yeterince hazırlıklı hissetmediklerini ve gelecekteki uygulamalar konusunda endişeli olduklarını göstermiştir.⁵ Ayrıca hemşirelik öğrencilerinin şiddeti neyin oluşturduğuna ve kimin uyguladığına ilişkin sınırlı ve basmakalıp inançlara sahip oldukları, öğrencilerin klinikte şiddet durumlarıyla baş etmeye hazır olmadıkları, iletişimlerinin ancak temel beceri düzeyinde olduğu belirtilmiştir.⁸ Buradan yola çıkarak geleceğin profesyonelleri olacak ebeler öğrencilerinin mesleki rollere ilişkin tutumlarının farkında olmaları, şiddete yönelik belirtileri ve yapılacak uygulamaların neler olduğunu öğrenmeleri önemlidir.

Verilen eğitim ebeler öğrencilerinin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerinde değişiklik oluşturmamıştır. Bu bulguya göre birinci hipotezdeki H_0 hipotezimiz kabul edilmiştir. Öğrencilerin üniversitedeki eğitim yaşantısına gelinceye kadar sahip olduğu şiddete yönelik tutumlarının bu sonuç üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin farklı kültürlere sahip olmaları da bu

sonucun nedenini açıklayabilir. Çalışmamızda birinci izlemde üç hafta sonra ikinci izlem gerçekleşmiştir. Kısa süre içinde sahip olunan tutum düzeylerinde değişiklik meydana gelebileceği için verilen eğitim sonrası öğrencilerin tutum puanlarında değişiklik olmadığı da düşünülmektedir. Araştırmamızda hem birinci (25.91±5.18) hem de ikinci (25.21±7.52) izlemde öğrencilerin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutum puanları benzer saptanmış ve elde edilen puanlar öğrencilerin daha çok geleneksellikten uzaklaşma ve çağdaş görüş yönünde olduklarını göstermiştir. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda da öğrencilerin şiddete yönelik mesleki tutumlarının olumlu yönde olduğu ve modern görüşü yansıttığı bulunmuştur.^{10,17,20} Yapılan bazı çalışmalarda bizim bulgumuzdan farklı olarak sağlık profesyonellerinin ve öğrencilerin mesleki rolleri üzerinde şiddet ile ilgili eğitimin olumlu tutum geliştirmelerinde yararlı olduğu belirtilmiştir.^{13,14,21-23} Bu farklılıkların nedeni örneklem gruplarının farklı olması ile açıklanabilir. Ancak yapılan bir çalışmada eğitim verilen grubun son test puanları anlamlı bir şekilde yüksek saptanırken, gruplar arasında anlamlı fark bulunmaması araştırma bulgumuz ile benzerlik göstermiştir.¹¹ Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, katılımcıların kadına yönelik şiddet ve gelecekteki rolleriyle ilgili bilgi ve tutumlarının geliştirilmesi açısından şiddet ile ilgili dersin önemli olduğuna vurgu yapılmıştır.¹⁶ Bu bağlamda sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin öğrencilik yaşantısından başlayarak bilgilendirilmeleri, şiddetin önlenmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Verilen eğitim öğrencilerin fiziksel, duygusal ve genel anlamda şiddet belirtilerini tanımalarına yönelik bilgi düzeylerinin artmasında etkili olmuştur. Bu bulguya göre ikinci hipotezdeki H₂ hipotezimiz kabul edilmiştir. Ülkemizde yapılan bir çalışma, çalışan hemşirelerin şiddet belirtilerini tanıma yeterliliğini göstermiş ve elde edilen puanlar bizim çalışmamızdaki birinci ve ikinci izlemdeki puanlara göre düşük düzeyde bulunmuştur.¹² Diğer çalışmalar da öğrencilerin ve çalışan sağlık profesyonellerinin şiddet belirtilerini tanıma puanlarının bizim birinci izlemde elde ettiğimiz bulguya benzer şekilde olduğunu göstermiştir.^{24,25} Bu nedenle öğrencilik yaşantısından itibaren öğrencilerin şiddet konusunda eğitim ve danışmanlık almalarına gereksinim duyulmaktadır. Majumdar, tıp ve hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada kadına yönelik şiddet konusunda kız öğrencilerin erkeklerden daha duyarlı olduğunu bildirmiştir.⁹ Buna göre ebeler öğrencilerinin de tamamına yakınının kadın cinsiyetinde olması belirtilerini tanıma ve yardım etme konusunda daha duyarlı olabileceklerini düşündürmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda şiddet ile ilgili verilen eğitimin öğrenci ebe ve diğer çalışan sağlık profesyonellerinin şiddet ile ilgili bilgi düzeylerinin ve maruz kalan kişileri tarama eğilimlerinin artması, şiddet ile ilgili bireylerle daha fazla ilgilenmeleri, şiddet ile ilgili daha fazla soru sormaya hazır ve kendilerini sorumlu hissettiklerinin saptanması araştırma bulgumuzu desteklemiştir.^{14,22,26-28} Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanıldığı ve çalışan 26 ebe ile yapılan bir çalışmada eğitim sonrası katılımcılar, aile içi şiddete karşı daha fazla farkındalık, anlayış, kadınları tanıma ve destekleme olasılıklarının arttığını bildirmişlerdir.²⁹ Jayatilleke ve arkadaşlarının halk sağlığı ebeleri ile yürüttükleri çalışmada da şiddete maruz kalan bireylerin erken dönemde tespit edilmesinde verilen eğitimin olumlu katkı sağladığının bulunması anlamlı bir sonuçtur. Aynı çalışmada şiddeti tespit etme oranı eğitim öncesi %73.3 iken, eğitim sonrası %98.5 olarak bulunmuş, eğitim sonrası ebelerin bilgi, algılanan sorumluluk ve özgüven düzeylerinde artış, algılanan engellerde azalma olmuştur.² Başka bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin akran eğitimi sonrasında kadına yönelik şiddet ile ilgili doğru müdahaleleri açıklama becerilerinde artış gösterdikleri saptanmıştır.¹³ Ebe ve hemşirelere uygulanan bir günlük çalıştay sonrasında da katılımcıların bilgi puanlarında artış saptanmış, çoğunluğu (%93) eğitimden sonra şiddet ile ilgili rutin araştırma yapmaya hazırlıklı olduklarını bildirmişlerdir.³⁰ Literatürdeki bu çalışmalardan elde edilen bulgular bizim araştırma bulgumuzu destekler niteliktedir ve eğitimin önemine dikkat çekmektedir.

Araştırmamızda şiddet konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını belirten kontrol grubuna alınan öğrencilerin hem birinci hem de ikinci izleminde mesleki rollerine ilişkin tutumlarında daha fazla

geleneksellikte artma olduğu bulunmuştur. Bunun nedeni kontrol grubuna alınan öğrencilerin eğitim yapılmayan grupta olmaları ile açıklanmış ve bu bulgu öğrencilerin mesleki rollerini yerine getirirken eğitim alma gereksinimleri olduğunu göstermiştir. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalarda şiddet konusunda yeterli bilgisi olmadığını belirten ve bilgi sahibi olmak istemeyen öğrencilerin mesleki rollerinde geleneksel yaklaşımı benimsedikleri saptanmıştır.^{10,20} Ayrıca Demirel Bozkurt ve arkadaşlarının çalışmasında şiddet konusunda eğitim alan ve almayan ebeklik öğrencilerinin şiddete yönelik mesleki rollerine ilişkin birbirine benzer puan almaları ve anlamlı farklılık saptanmaması da dikkat çekicidir. Literatürde yer alan bu bulgular ve bizim çalışma bulgumuza göre şiddet konusunda ebeklik öğrencilerine etkili ve yeterli bir eğitim verilirse tutumlarının değişebileceği ve çağdaş görüşü benimseyebilecekleri öngörülmektedir. Araştırmamıza alınan hem deney (%78.3) hem de kontrol (%89.2) grubundaki öğrencilerin çoğunluğunun derslerde şiddet konusunun ele alınması gerektiğini belirtmeleri ve bu konuda duyarlı olmaları kadın ve çocuk sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından son derece önemlidir.

Sonuç

Araştırma bulgularımıza göre verilen eğitim öğrencilerin şiddette mesleki rollerine ilişkin tutumları üzerinde değişiklik oluşturmazken, şiddet belirtilerini tanımlarına yönelik bilgi düzeylerinin artışı yönünde olumlu etkisi olmuştur. Bu bulgulara göre öğrencilere şiddette mesleki rollere ilişkin tutum ve şiddet belirtilerini tanımaya yönelik eğitim, danışmanlık, kurs gibi etkinliklerin sağlanması, ders müfredatına şiddet ve belirtilerini tanımaya yönelik ayrıntılı içeriğin yer alacağı konuların ya da farkındalıklarının artışı sağlayabilecek ayrı bir dersin eklenmesi önerilmektedir. Ayrıca toplumda önemli bir yeri olan ebelerin öğrencilik yıllarından itibaren şiddet belirtilerini tanıma ve gerekli müdahalelerin yapılması yönünde desteklenmeleri önerilmektedir.

Bilgi

Makalenin hazırlanmasında herhangi bir kişi ya da kuruluştan destek alınmamıştır. Çıkar çatışması yoktur.

Etik Onay

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (Karar no: 2019-10/20)

Araştırmacı Katkı Oranı Beyanı

Şükran Ertekin Pınar: Fikir/kavram, tasarım, denetleme/danışmanlık, veri toplama veya işleme, analiz veya yorum, kaynak taraması, makalenin yazımı, eleştirel inceleme, kaynaklar ve fon sağlama.

Sevde Özdemir: Fikir/kavram, tasarım, veri toplama veya işleme, kaynak taraması, eleştirel inceleme, kaynaklar ve fon sağlama.

Kaynaklar

1. Doran F, Hutchinson M. Student nurses' knowledge and attitudes towards domestic violence: results of survey highlight need for continued attention to undergraduate curriculum. *Journal of Clinical Nursing* 2017; 26 (15-16): 2286-96.
2. Jayatilleke AC, et al. Training Sri Lankan public health midwives on intimate partner violence: a pre-and post-intervention study. *BMC Public Health* 2015; 15: 1-10.
3. Rigol-Cuadra A, et al. Perception of nursing students about couples' violence: knowledge, beliefs and professional role. *Rev Latino-Am Enfermagem* 2015; 23(3): 527-34.
4. Silva CD, et al. Social representation of domestic violence against women among nursing technicians and community agents. *Rev Esc Enferm USP* 2015; 49 (1):22-9.
5. Bradbury-Jones C, Broadhurst K. Are we failing to prepare nursing and midwifery students to deal with domestic abuse? findings from a qualitative study. *JAN* 2015; 71(9): 2062-72.
6. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2014). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Elma Teknik Basım Matbaacılık. Ankara (Erişim: 20-11-2020).
7. Gömbül Ö. Hemşirelerin ailede kadına eşi tarafından uygulanan şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları. *Hemşirelik Araştırma Dergisi* 2000; 1: 19-32.

8. Beccaria G, et al. Nursing student's perceptions and understanding of intimate partner violence. *Nurse Educ Today* 2013; 33: 907-11.
9. Majumdar B. Medical and nursing students' knowledge and attitudes toward violence against women India. *Education for Health* 2004; 17(3): 354-64.
10. Erenoğlu R, Can R. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler. *Van Sag Bil Derg* 2020; 13(2):31-40.
11. Sis Çelik A, ve ark. Ebe ve hemşirelere verilen eğitimin kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin tutumlarına etkisi. *HSP* 2015; 2(2):138-48.
12. Durmaz H, Korkmaz T, Okanlı A. Hemşirelerin şiddete maruz kalma durumları ve kadına yönelik şiddet belirtilerini tanıma düzeyleri. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi* 2016; 7: 1-18.
13. Can Gürkan Ö, Kömürcü N. The effect of a peer education program on combating violence against women: A randomized controlled study. *Nurse Educ Today* 2017;57:47-53.
14. Can Gürkan Ö. The effect of a domestic violence course on nursing students' recognition of violence symptoms against women and their attitudes toward violence. *J Psychiatric Nurs* 2020;11(1):57-63.
15. Aktaş B, Kaya F, Bostancı Daştan N. Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 2019; 4(20): 1448-74.
16. Davas Aksan HA, ve ark. Müfredata eklenen bir dersin ikinci sınıf tıp öğrencilerinin kadına yönelik şiddetle ilgili bilgi ve tutumlarına etkilerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi* 2011;9(3):144-56.
17. Demirel Bozkurt Ö, ve ark. Ebelik Öğrencilerinin gebelikte şiddet konusundaki bilgi, görüş ve mesleki tutumlarının belirlenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013; 2(2):99-107.
18. Di Giacomo P, et al. Violence against women: knowledge, attitudes and beliefs of nurses and midwives. *Journal of Clinical Nursing* 2016; 26(15-16): 2307-16.
19. Baysan Arabacı L, Karadağlı A. Hemşire ve ebelerin kadına yönelik şiddet belirtilerini tanımlarına ilişkin ölçek geliştirme. *Sağlık ve Toplum Dergisi* 2006; 16(2): 101-12.
20. Sabancıoğulları S, ve ark. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ve şiddette mesleki role ilişkin tutumları, benlik saygıları ve etkileyen faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2016; 13(1): 35-43.
21. Kaplan S, Komurcu N. Evaluation of effectiveness of health services training given with different methods in combating of intimate partner violence against women: a pilot study. *J Fam Viol* 2017; 32(1):69-77.
22. Sis Çelik A, Aydın A. The effect of a course on violence against women on the attitudes of student midwives and nurses towards domestic violence against women, their occupational roles in addressing violence, and their abilities to recognize the signs of violence. *Perspect Psychiatr Care* 2019;55(2):210-17.
23. Khazaienejad M, et al. The effect of, education on the legal aspects of domestic violence against women through social networks, on the awareness and attitude of nursing students. *J Evolution Med Dent Sci* 2019;8(37):2865-69.
24. Kara P, ve ark. Sağlık çalışanlarının kadına yönelik şiddeti tanımlarına ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2018;8(3): 115-22.
25. Tambağ H, Turan Z. Ability of nursing students to recognize signs of violence against women. *International Journal of Nursing Knowledge* 2015; 26(3):107-12.
26. Baird K, Salmon D, White P. A five year follow-up study of the Bristol pregnancy domestic violence programme to promote routine enquiry. *Midwifery* 2013;29:1003-10.
27. Baird K, et al. Longitudinal evaluation of a training program to promote routine antenatal enquiry for domestic violence by midwives. *Women and Birth* 2018; 31(5): 398-406.
28. Connor PD, et al. Nursing students and intimate partner violence education: improving and integrating knowledge into health care curricula. *J Prof Nurs* 2013;29:233-39.
29. Protheroe L, Green J, Spiby H. An interview study of the impact of domestic violence training on midwives. *Midwifery* 2004;20(1):94-103.
30. Baird KM, et al. Effectiveness of training to promote routine enquiry for domestic violence by midwives and nurses: a pre-post evaluation study. *Women and Birth* 2018; 31(4): 285-91.